

L'existència d'un punt de recaptació o taula que gravava fiscalment el comerç, depenent de la Diputació del General, a l'aleshores vila de Mataró, és documentada tot seguit pel Dr. Joan Giménez i Blasco, historiador, col·laborador del Museu Arxiu.

El treball, a més, incideix sobre les característiques del comerç mataroní a la fi del segle XVI i durant el segle XVII, i també sobre la persona del prohom del moment Jeroni Serra Arnau.

INTERESSOS PÚBLICS, INTERESSOS PRIVATS: LA RECAPTACIÓ DELS DRETS DE LA GENERALITAT A MATARÓ, 1590-1710

Qui serveix a comú no serveix a nengú.

«Los mercaders són vida de la terra on són, e són tresor de la cosa pública, e són menjar dels pobres, e són braç de tot bon negoci, de tots afers compliment.»

(Eiximenis, *Lo Crestià*, CCCLXXXIX)

Un aspecte poc conegut de la història mataronina a l'edat moderna és l'existència, a la vila, d'un punt de recaptació fiscal depenent de la llavors denominada Diputació del General, antecessora directa de l'actual Generalitat.¹

La Diputació del General havia assolit un nombre cada vegada més important de competències d'ençà la seva fundació a l'edat mitjana. A l'edat moderna, una de les seves tasques menys negligibles era la funció fiscal. La Generalitat esdevingué la responsable de recaptar els imports que s'oferien als monarques durant la convocatòria de la Cort General, convocatòria que invariablement comportava una demanda econòmica per part de la Corona.

El «Dret d'entrades i eixides» era una de les figures impositives importants que gestionava el General de Catalunya. La normativa de la seva aplicació havia estat modificada en diverses convocatòries de la Cort General. Fonamentalment

es tractava d'una imposició que gravava el comerç exterior català, tant si es tractava d'importacions com d'exportacions; s'aplicava a partir d'unes tarifes que publicaven periòdicament els diputats del General, les quals especificaven el valor que calia atribuir a cada producte així com la tributació que li corresponia.

S'establí una important xarxa de punts de recaptació, en els indrets que es consideraven idonis, anomenats *taules*, al front dels quals es trobaven dues persones denominades *taulers*, que exercien unes funcions que havien de ser de control recíproc, anomenades *collidor* i *credencer*.

A Mataró, la primera notícia que reflecteix l'existència d'un punt de recaptació –*taula*– amb els seus *taulers* és de l'any 1590. En aquest moment, el prohom mataroní Jeroni Serra Arnau actuava com a «collidor de la terça» i Gaspar Arnau com a credencer.² Tot just nou anys més tard, la Cort General de Catalunya aprovava un document que regulava alguns aspectes del funcionament de la taula de Mataró.³ Cal fer esment que aquestes decisions foren preses per evitar els fraus que es realitzaven en la recaptació dels drets que corresponien a la Generalitat. Ací s'iniciava una llarga relació de referències que, durant el segle XVII, vincularen repetidament el port de Mataró amb pràctiques fiscalment fraudulentos. Certament el problema dels fraus –o potser millor de la

Casa de Jeroni Serra Arnau, al Carreró, tal com era a inicis del segle xx. Postal Fergui. Col·lecció Francese de P. Enrich i Regàs. MASMM. Arxiu d'Imatges.

L'interès de les visites que s'estudiaran rau no sols en les dades que s'aporten sobre mercaders i negociants mataronins, sinó que més enllà dels aspectes anecdòtics ofereix un bon nombre de notícies interessants sobre l'activitat que es desenvolupava a la platja mataronina en una doble vessant: les característiques de l'important moviment comercial que s'hi desenvolupava i les pràctiques irregulars dels responsables de la recollida dels tributs, que els visitadors del General s'afanyaven a denunciar i corregir.

L'any 1611 el procurador fiscal de la «visita» del General, Jaume Regàs, inicià una exhaustiva visita a la taula mataronina, de la qual eren taulers Jeroni Serra Arnau –documentat en el mateix càrrec l'any 1590– juntament amb Antoni Pedró. Sembla força evident que el procurador fiscal actuà a causa de les denúncies rebudes.⁷

A la vista de la contundència de les acusacions, el consistori de la Generalitat nomenà visitadors instructors i es sol·licità una investigació pericial per escatir l'abast de la denúncia formulada pel procurador

fiscal. Els responsables de la investigació foren els *calculadors* Joan Rossell, Magí Rifós, Jaume Falgueres, Antic Mas i Bonaventura Bison. Aquests realitzaren un detalladíssim estudi de les declaracions que s'havien assentat en els llibres del credencer i del tauler en el trienni anterior, partida per partida, elaboraren un minuciós informe i corroboraren la visió del fiscal quant a les irregularitats en els preus de diverses mercaderies com foren el pinyó, la pesca salada i els teixits.⁸ A més de les irregularitats observades en els preus, els *calculadors* posaren de manifest altres anomalies, com per exemple que en algunes partides no s'havia especificat el preu dels productes o també que s'havien declarat diversos articles sense especificar el valor de cadascun.

La fase posterior del procés fou l'interrogatori dels acusats dut a terme pels visitadors instructors. El primer a declarar fou Jeroni Serra Arnau que testificà l'11 de desembre de 1611. Afirmà tenir seixanta anys *parum plus vel minus*. En primer

corrupció entre els responsables de les tasques recaptatòries del General de Catalunya– no era una exclusivitat mataronina;⁴ es tractava d'una problemàtica estesa, pública i notòria, perfectament documentada i tipificada entre els alts responsables de l'administració fiscal catalana.⁵

L'evidència, no ja dels fraus, sinó de la corrupció de les persones encarregades de l'administració pública a Catalunya havia fet necessària la presència d'una institució encarregada de vetllar pel recte compliment de les obligacions també dels taulers. Aquesta institució rebia el nom de «visita del General». Segons Víctor Ferro,⁶ la «visita» començava amb un període de trenta dies per presentar denúncies i reclamacions. A aquest efecte es disposaven unes caixetes a la casa de la Diputació que eren obertes periòdicament pels visitadors. Finalitzat el termini, el procurador fiscal realitzava físicament la «visita» als funcionaris que havien estat objecte de denúncia.

lloc se li preguntà si sabia per quina causa se li feia l'interrogatori i contestà «no u sé». En el decurs de l'interrogatori manifestà que exercia el càrrec de tauler del General a Mataró «deu haver alguns quoranta anys poch més o manco». Més endavant se li preguntà si Antoni Pedró, l'altre credencer, era gendre seu. Serra Arnau contestà «Veritat és que dit Pedró es estat casat ab una filla mia, però ara ja és morta, y de la mateixa cosa me feren quexe hara fa sis anys». Posteriorment indicà que la seva filla havia mort feia tres anys i que havia deixat una filla. Acte seguit els interrogadors entraren en el fons de la qüestió «Interrogatus que diga perquè en lo llibre aporta per rahó de dit son offici de tauler ha dexat de posar lo just valor de las robas y demás cosas se despatxen en dita taula per rahó de dit son offici per ço que la present visita té notísia que ha posats partits molt mancho del just preu y lo valor de dites robes y demás cosas...» La resposta genèrica fou «los altres partits assentave conforme cada hu deja lo que.ls costave conforme és costum fer.o de aqueixa manera perquè a ca hu costan les mercaderies més caras que a altres». Seguidament els visitadors instructors el posaren en evidència mostrant-li declaracions de mercaderies del mateix tipus despatxades a preus diferents. La resposta de Jeroni Serra Arnau seguí els mateixos paràmetres: «Jo sempre he posats y assentats dits partits amb molta veritat conforme las personas de qui eren me dejan era lo just preu que.ls costaven y que los pinyons axí matex són mercaderias que muntan y baxen y que uns las compran a més aventatge que los altres». Els visitadors insistiren que els preus en què havien estades avaluades les teles en moltes declaracions anaven en contra dels indicats a les tarifes dictades pel General «fraudant per ço los drets al General». Les respostes del Serra Arnau seguiren la mateixa línia defensiva, tant en el tema dels teixits com en el de la sardina.

El 8 de desembre del mateix any es féu l'interrogatori a Pedró. Afirmà estar en el càrrec des de feia sis anys. L'interrogatori es plantejà potser amb més duresa que l'anterior «Interrogatus que diga si en lo llibre que aporta per rahó de son offici ha posades las robas y mercaderies ab lo just valor y preu de aquellas perquè la present visita té notíçia que las ha posadas a molt mancho valor del que valian aquellas y que diga quins partits són y quines mercaderies eran y de qui eran y perquè ho ha fet essent com és contra capítols de Cort y en dany del General. Et dixit: No sé que en ma vida hage despachat ningun partit a mancho preu de son valor y he fet sempre mon offici en lo que tocave al beneffici del General».

Després dels interrogatoris, els acusats presentaren un extens document d'al·legacions titulat *deffentiones*. En aquest text intenten rebatre una a una les acusacions formulades pel procurador fiscal, refermades pels *calculadors*, i reafirmades pels visitadors instructors. Hom intentà rebatre de forma àmplia, raonada i concloent, el conjunt d'acusacions que *sinistrament* se'ls carregava. Per justificar les diferències en els preus dels pinyons, a més de les raons ja explicitades sobre la variabilitat dels preus, adduïren altres interessants justificacions «uns compren més barato que altres o, per saber millor comprar o, per bestrauer lo diner o, per pagar de comptans, los quals compren sempre més barato y a més comoditats que no aquells que no bestrauen ni paguen de comptans ans bé compren a fiar o ab barata de altres mercaderies». A continuació, per defensar-se de les acusacions que havien rebut sobre els preus que havien aplicat a despatxos del negociant local Joan Anglada, explicitaven «dit Anglada despatxà dits dias (el pinyó que) comprà en clofolla de pagessos y no de mercaders bestrahent los diners al més d.ells a diferents preus y ell mateix lo feu secar y adobar en las golfas de sa casa, y després lo trencà per son compte propi y es home que fa negociació particular ab pinyó y los més anys ne compra quatre o sinch centes quarteres».

Entorn del problema dels teixits l'argumentació de la defensa es basà en el fet que els preus de les teles del Piemont i de Gènova, objecte de la controvèrsia, havien estat avaluades segons el preu que els importadors havien justificat documentalment. Pel que fa al tema de la pesca salada, i en concret d'unes partides del mateix Joan Anglada, citat anteriorment, les *deffentiones* argüïen «la sardina despatxada per Joan Anglada a rahó de 5 sous lo barril era sardina la major part de ella pescada ab sardinals seus propis y la altra part comprada sens salar y aquell després la sala tant la sua com la que havia comprada a son propi gasto». A continuació afegien «los qui pescan sardina ab sos propis sardinals y los qui la compren sens salar y després ab sos propis treballs la salen la poden despatxar a 3 y 4 sous manco per barril del que la despatxen los qui la compren ja salada per ser cosa lo salar y salmorrar la sardina de gran treball y molt bruta».

Finalment, la defensa feia un cant de les virtuts i excel·lències tant de Pedró com de Serra, ponderant el grau de rectitud i legalitat de la gestió de Serra Arnau com a tauler durant més de quaranta anys.

La documentació de la «visita» inclou a continuació les declaracions dels testimonis aportats per la defensa. Carles Dinelli, mercader genovès habitant a Barcelona i associat amb Bernarde de Iusti, mercader flamenc, declarà comprar habitualment pinyó a Granollers i embarcar-lo a Mataró, avançant part de l'import de la compra, amb la qual cosa aconseguia un preu de 4 lliures per quintar de pinyó. Rafael Planes, adroguer de Barcelona, declarava haver comprat gran quantitat de quarteres a pagesos «que han menester diners», i si avançava el pagament un o dos mesos aconseguia reduccions en el preu de 3 i 4 sous per quartera. Jaume Pasqual, mercader de Barcelona, fou molt gràfic «que és cosa tant ordinària com lo escupir de muntar y devallar les mercaderias de preu, no dins d'un més, però dins una hora se troban en la llotja».

Un altre testimoni, en relació amb el tema de la sardina, indica que en determinat moment n'hi havia tanta oferta «que de assí la tornaven a carregar per Liorna y Nàpols». Pontius Rato, niçà, testificà que importava teles del Piemont a través de la taula de Mataró i que en pagava el que li costaven a Niça. Sobre el tema de la sardina salada de Joan Anglada, un testimoni de Mataró declarà que tenia dues barques de sardinals que pescaven pel seu compte i que negociava el peix i els pinyons a Narbona.

Finalment, el 26 de maig de 1612 es publicà la sentència sobre l'esmentada «visita». Els visitadors, dues persones per estament, juntament amb l'oïdor eclesiàstic del General, acordaren «pronuntiam, sententiam y declaram als dits Hierònim Serra Arnau y Antoni Pedró absolem y al procurador fiscal imposam silenci en dita querela». Aquesta sorprenent declaració, davant les evidències presentades tant pel fiscal com pels *calculadors*, s'aconseguí gràcies a un hàbil subterfugi legal.⁹ Efectivament, els visitadors no entraren a valorar la prolixa relació de partides de declaració dubtosa. Es limitaren a analitzar un sol dels punts de l'acusació, la possible il·legalitat de la concurrència de gendre i sogre en els càrrecs de receptor i credencer de la taula. I, un cop declarat que no hi havia cap normativa que ho prohibís expressament, deixaren de considerar i, per tant, d'investigar o de punir els fraus detectats per la «visita».

Que el tema s'havia tancat en fals probablement ho demostra que al cap de quatre anys s'iniciés una nova «visita»¹⁰ a la taula de Mataró que continuava sota el control de Serra i Pedró, si bé el primer havia renunciat a favor de

Joan Jofre, mercader també de Mataró. De nou es considerava que s'havien comès «notables faltes en lo exercisci de llur offici y administratió de aquell, et *signanter* no haver observat la dispositió del capítol 40 de les Corts de any 1481 [...] dexant en los despaigs de les teles y balas de aquellas de posar la mesura, las canas y tinensa de las pessas».¹¹ En aquesta ocasió, el visitador denunciava la manca de rigor del tauler i del credencer, els quals deixaven d'indicar bé el pes, bé el tipus de teixits, bé les quantitats o les qualitats de les diferents partides declarades.¹² Tanmateix, els visitadors en aquesta ocasió realitzaren un salt qualitatiu important. Foren conscients que les anomalies que podien detectar a través de la inspecció dels registres comptables –facilitats pel tauler i el credencer– eren, òbviament, la punta de l'iceberg de les ocultacions i fraus que es realitzaven al marge del que reflectien els documents posats a l'abast del procurador fiscal. Curt i ras: ben segur que els fraus i les ocultacions més importants no deixaven petja en els registres comptables. Hom es referia a aquesta realitat de forma prou explícita: «y és cert que no havent-se en tot aquest trienni propassat despaigs algú en dita vila y collecta de Mataró de teles fines, tenint notílica lo procurador fiscal que en dita taula ne arriban tantes com són alemanyetas, alemanyas de saquet, batistas fines y altres telas semblants, a mostra lo frau y dol, culpa negligentia gran que y ha hagut en dit tauler o cullidors, essent cert públich y notori que los marxants y botiguers de la present ciutat quiscun dia acudan en dita vila de Mataró a comprar robes y fer gran provisió d'ellas».¹³

A continuació, s'inicià la tasca dels *calculadors*. Una de les partides que estudien és de data 7 d'octubre de 1611, en la qual Joan Jofre, negociant de Mataró –el mateix que substituï Serra Arnau com a tauler–, actuant per compte dels negociants genovesos Francisco Berardo i Joan Baptista de Negro, declarà una entrada de 170 peces de teles de Gènova a 8 lliures cadascuna. Sobre aquest punt els *calculadors* argumentaren «Està contra la forma del capítol 49 Corts 1481 en lo qual se mana se pose si són coses de pes lo pes y si coses de mesura la mesura y ayxí avia de dir les canes que dites pessas de teles tiren que és la pròpia mesura [...] quant al segon error en dany del General no especificar estes pessas de tela de Gènova quines són perquè n.i a de dos maneres unes dites XIIIes. Y altres dites XVIIIes. Y XXes. Y cada una de son preu conforme en dita tarifa és de veure». Conclouen sobre aquesta partida que, fins i tot en el cas que les teles fossin de les de més baix cost, el preu hauria estat superior al declarat en 272 lliures. Els *calculadors* continuaren

centrant la seva atenció en la importació de teixits on detectaren nombroses irregularitats. Finalment també declararen que una volta examinats els llibres buscant declaracions de teles fines «ço és alemanyetes, alemanyes de saquet mitjanes i fines, batistes y altres teles semblants, diuen a Vs. Ms. Com en tots los dits llibres de tot lo dit trienni no y trobam partit ningú de semblants teles». Posteriorment segueixen les declaracions dels testimonis, botiguers barcelonins, comerciants genovesos o de Niça. El 12 de gener de 1615 es féu l'interrogatori d'Antoni Pedró, i el 21 del mateix mes el de Jeroni Serra Arnau. El primer declarà estar exercint el càrrec de tauler d'ençà deu anys i el segon quaranta nou. Les respostes de Pedró foren sovint evasives «no tinc tal memòria» i l'argumentació es basà en els mateixos criteris que en la visita anterior. Jeroni Serra Arnau, ja malalt, tingué unes respostes encara més lacòniques. Dissortadament no ha estat possible localitzar la sentència sobre aquesta «visita».

L'any 1623 s'inicià una nova visita. En aquesta ocasió el tauler era Joan Palau i el tema central fou diferent al de les anteriors ocasions. «A notícia del procurador fiscal de la present visita és vingut que Joan Palau de Mataró [...] en diffarents ocasions ha venut y ven vi als patrons o provehidors de las galeras y altres vexells strangers pera aportar-se'n y fer mercaderia sens fer-los pagar lo dret de General y Galeras per la exida de dit vi y en particular a las galeras de la senyoria de Gènova y a las galeras de Nàpols que [...] estiguesen en la playa de Mataró y ara últimament se'n són anadas a las quals dit Palau vené molt gran quantitat de vi sens exigir dits drets de General y Galeras lo que fa per son proffit y utilitat pròpia per a poder ell sol vendre dit vi al preu que vol de manera que los demás particulars de dita vila no poden vendre a dits vexells llurs vins per lo que pagarian llurs drets, los quals no pagan comprant lo de dit Palau».

Inicià la ronda de testimonis el 27 de novembre de 1623 Antoni Portell, prevere, beneficiat de Santa Maria de Mataró, de 50 anys «...he vist jo, [testimoni]. En ocasions que venien galeres en Barcelona o en Palamós que dit Joan Palau en dita supplicatió nomenat feya molts grans diligències ab los patrons capitans de dites galeres per a vendre vi festejant-los y regalant-los per a que li.n comprassen y de fet he vist jo [testimoni]. En moltes ocasions que dit Palau ha venut molt vi que passava de centenars de càrregues a ditas galeras, que últimament hi són estades de Nàpols, viu jo, testimoni, los ne venien una bona partida que passava de cent càrregues

y que si dit Palau pagava o dret de dit vi al General o no, que jo, [testimoni]. Me'n remet a la veritat que jo no y puch dir res». S'inicià una roda de testimonis: Jeroni Portell i Torruella, negociant; Jaume Palau, mercader; Magí Mas, mariner; Jaume Partella i Mates, pagès; Narcís Portell, notari. Tots ells vénen a conformar amb diferents matisos o xifres els carregaments fets per Palau a les galeres reials. Així Magí Mas declarava: «És que.m recort de molts anys y he vist que lo pare de dit Palau en dita supplicatió nomenat y així abans de tenir lo offici de tauler venie moltes partides de vins a galeres y altres vaxells y ara després ensà que dit Palau té dit offici de tauler vené a les galeres de Nàpols...». El 10 de desembre de 1623 es dugué a terme l'interrogatori de l'acusat Joan Palau, burgès de 24 anys. Declarà que no sabia per quina causa se li feia l'interrogatori. Indicà que era tauler des de feia uns tres anys. Després el fiscal li preguntà sobre si havia venut vi per a provisió de vi a les galeres de Gènova, Nàpols o de Llevant. Respongué «Senyor des de que jo tinch lo offici no.m recorde hage venut vi algú si no és a les galeres de Nàpols y altres galeres de sa magestat». Quan se li preguntà quina quantitat de vi havia venut per a les galeres des que ocupava el càrrec afirmà «no me.n recorde». Més endavant se li requerí si s'havien satisfets els drets del General en el vi embarcat a les galeres. Palau respongué «dat cars que alguna o algunes vegades no hagen pagat lo dret de dit vi serà estat per haver obtingut dels senyors Diputats propi ús, és a saber, franch de tots drets».

El «propi ús» era una concessió feta pels diputats del General, que podia eximir el pagament dels drets a algunes mercaderies que anessin destinades «al real servey».¹⁴

En el document de defensa, Joan Palau amplià aquesta informació «...que quant en algunas ocasions hagués fetas algunas vendas de vi als provehedors de las galeras de Nàpols o altres de sa magestat sens fer-los pagar los drets deguts al General serà estat per tenir los dits provehedors propi ús dels molts il·lustres Diputats per a molts majors quantitats de vi de las que.s pretén ésser-los estadas venudas per esta part». Concretament Palau es referia a tres autoritzacions dels diputats per proveir el març de 1622 «les galeres patrona real de la squadra de Spanya y Pimentela de la squadra de Sicília» amb 100 càrregues de vi; el juliol del mateix any autorització per carregar 527 càrregues amb destinació a les galeres de Nàpols i Sicília, i l'agost de 1623, 400 càrregues destinades a les esmentades galeres de Nàpols.

Evidentment, davant la contundència de la documentació aportada per Palau, la «visita» no prosperà. Tanmateix, algunes dades aportades en el procés són realment interessants. Així, si bé és cert que els diputats havien autoritzat la sortida de vi sense pagar drets, la queixa dels testimonis era que Palau havia utilitzat la franquesa en benefici propi exclouent els altres vinaters locals. Per cert, entre els testimonis cal destacar les vegades que es repeteix el cognom Portell, una altra de les famílies tradicionals que probablement se sentien perjudicades per l'exclusivitat amb què Palau compaginava la gestió dels seus negocis particulars amb la gestió de la taula mataronina.

L'any 1626 Joan Palau i Antoni Pedró tornaven a ésser objecte d'una «visita» en la qual se'ls acusava de fixar les exportacions de vi a 36 sous càrrega, mentre que segons els calculadors el preu hauria d'haver estat com a mínim de 40 sous per càrrega. En les defenses s'al·legà «que el vi que.s carrega i.s despatxa per traure fora regne [...] may és del millor, antes bé és vi gros y sotil, que no és al propòsit per a les tavernes de Barcelona». En l'interrogatori que es féu a Joan Palau el novembre de 1626, aquest reconegué que tot i ser tauler des de feia uns quatre anys tenia les tarifes que s'havien d'aplicar des de feia quatre mesos. Acte seguit l'interrogador féu la pregunta òbvia, com avaluava el preu de les mercaderies sense tenir la tarifa? La resposta fou «estimava las mercaderias quant no sabia el preu cert al preu jurava lo despatxant costavan ditas mercaderias».¹⁵

A aquest cúmul d'arbitrarietats s'afegia també el problema específic de les puntes que meresqueren l'atenció dels visitadors, atès que eren despatxades sense ser mesurades. Francesc Mascaró, mercader de Barcelona, testimoni invocat sobre aquest afer, deia «de las puntas que hixan de Mataró y de altres parts de la costa del mar no se.n despatxan la meytat [...] no obstant se fassen per los taulers las diligencias posibles per exigir lo dret degut de aquellas». Els taulers defensaven la seva posició argumentant la dificultat que comportava mesurar-les.¹⁶

En altres ocasions, hom acusà directament els taulers de lucrar-se en l'exercici de les seves funcions. L'any 1671, Joan Pere Tarau era denunciat per exercir el càrrec de tauler tot i ser botiguer de draps; totes dues activitats eren incompatibles segons el procurador fiscal.¹⁷

La concurrència d'interessos en què es trobaven els taulers mataronins és il·lustrada també per la denúncia que es féu contra el tauler Francesc

Gemmir i Leonart, ciutadà honrat de Barcelona. L'any 1704 participà en una tramesa de 8.000 peces de vuit que es féu des de Mataró, amb el pinco *Santíssima Trinitat* i el gànguil *Sant Josep*, per tal de negociar-les a Berberia. Gemmir hi participà amb 2.400 peces de vuit. L'eixida de la moneda no fou denunciada i els drets corresponents no foren satisfets a la taula de Mataró, on Gemmir exercia la seva funció recaptatòria. L'arrendatari del dret de monedes demandà Gemmir, que hagué de satisfer un deu per cent sobre la quantitat tramesa.¹⁸

Tot i la significació que poden tenir les pràctiques irregulars descrites, cap d'elles no reflecteix tan bé la magnitud i les implicacions de la corrupció que es produïa a la taula de Mataró com l'incident esdevingut l'any 1638. Aquest afer posa de manifest una elaborada «praxis» defraudatòria realitzada amb l'absoluta implicació dels taulers de Mataró, els quals, però, sols eren una peça necessària en una xarxa d'abast molt més ampli, amb implicacions extralocals i amb més que probables connexions amb altes instàncies polítiques.¹⁹

Antoni Martí Coll²⁰ ha estudiat àmpliament el tema del contraban a Mataró; a partir de la seva recerca, la sinopsi dels fets fou la següent: és plausible que existís una delació que denunciés el tauler mataroní Pere Tarau. Aquest havia tramès en una barca a Barcelona una partida de teles d'origen francès que, atesa la prohibició de comerciar amb França, estaven legalment en situació de contraban. Segons els oficials reials, els teixits havien sortit dels magatzems del General a Mataró i disposaven d'un «albarà de guia», signat pels taulers, que n'autoritzava el transport i en legalitzava la situació, tot encobrint-ne el veritable origen. Tanmateix, per si les autoritats reials la interceptaven, la barca portava una altra documentació que identificava la mercaderia com a decomissada per haver entrat de contraban.

Davant aquests fets, hom tingué la certesa que a «Mataron se hallaban muchas ropas de contrabando en los magazenes del General y en casas particulares, obrando en todo Pedro Tarau, oficial del General, el qual, para contravenir a los edictos Reales, se correspondía con otros oficiales mayores y menores del General».²¹

El dia 19 de juliol –i seguint les ordres del virrei, comte de Santa Coloma– funcionaris reials escorcollaren les cases particulars de Melcior Tria i Reniu, burgès honrat de Mataró, i que era un altre dels taulers, així com la de Pere Tarau. Al

Casa de Jeroni Serra Arnau, en l'actualitat. Avui seu del Museu de Mataró.
Fotografia Miquel Sala i Girbal.
MASMM.

soterrani de la casa del primer es trobà molta roba procedent de França. A la casa de Pere Tarau també es trobaren dues bales amb teixits de la mateixa procedència. El dia següent, l'alguatir reial instà el batlle de la vila Jaume Castellar,²² sota fortes amenaces econòmiques, per tal que l'assistís en l'escorcoll del magatzem del General, que es trobava al carrer d'en Roig del Racó, prop de la Riera. Finalment el dia 22 de juliol, davant l'absència dels taulers i amb l'oposició frontal dels representants dels diputats del General, s'espanyaren les portes dels dos magatzems del General, on es trobaren mercaderies franceses que tardaren sis dies a ésser inventariades.

Aquest incident entre les dues institucions contraposades arribà a enfrontar seriosament la Diputació del General i el Consell de Cent amb les autoritats reials; se'n generà un seriós debat, l'aspecte fonamental del qual no era tant el frau en les mercaderies com un conflicte de competències: un bàndol hi defensava les prerrogatives de l'ordenament català vigent, mentre que l'oposat hi presentava els privilegis de la Corona. Tot i que l'enfrontament derivà en una oberta confrontació política, farcida de tecnicismes jurídics, ambdues versions coincidien en la presència de mercaderies prohibides en mans dels taulers i en els mateixos magatzems del General a Mataró.²³

Les persones o institucions religioses eren també suspectes de fraus i ocultacions, tot i que el seu status jurídic els posava, a voltes, fora de l'abast de les autoritats fiscals.²⁴ Ocasionalment, però, hom podia optar per actituds que, sens dubte, degueren ser considerades com a desproporcionades o temeràries en el seu context. Així, l'any 1705, els funcionaris del General no dubtaren a escorcollar el convent mataroní de les carmelites descalces, a

la recerca de mercaderies que no havien satisfet els drets corresponents. Ni la mateixa clausura tridentina fou obstacle per als incansables perseguïdors del frau! Val a dir que l'autoritat episcopal no fou consultada a l'hora de fer-ne el registre. Davant les airades reaccions que aquest fet suscità, els diputats feren publicar un «vot» en el qual es justificava la legitimitat de l'actuació.²⁵

La implicació de persones o institucions religioses no ha d'ésser considerada pas com una dada anecdòtica, ans al contrari, constitueix sens dubte un element rellevant per comprendre la magnitud, l'abast i la dimensió social del contraban a la vila mataronina.

Per altra part, l'actuació de l'administració reial era també força ambigua quant al tema del contraban. La màxima autoritat reial a Catalunya, mitjançant subterfugis legals, cercava treure partit, al marge de la legalitat, del flux de mercaderies que hi arribava. Aquesta actitud no deuria passar pas desapercibuda a les persones interessades en el tema. Vet ací un testimoni d'interès: el maig de 1670, el lloctinent general, duc de Sessa, féu cridar

una proclama en la qual es renovaven les velles prohibicions de negociar amb terres de moros o enemigues.²⁶ Tanmateix, unes línies més avall, el mateix document tot explicitant, «quant gran utilitat sia se introduesca lo comerç en lo present Principat de Catalunya y sos Comptats y lo benefici tant gran resultarà de aquell», autoritzava el comerç de les mercaderies anteriorment esmentades. S'hi posava, però, la condició que no fossin adquirides en els seus llocs d'origen, sinó en territoris o països aliats.²⁷ La mateixa proclama especificava que aquesta mena de mercaderies sols podrien ser desembarcades en els ports de Barcelona, Tarragona, Blanes, Sant Feliu de Guíxols i Llançà, on s'haurien de declarar a un oficial de la Capitania General, que en recaptaria els drets corresponents. Així, l'administració creava la figura força singular de «robes de contrabando llegalment introduydes», si es desembarcaven en els ports citats i se'n satisfien els drets corresponents. El cúmul d'interessos econòmics a l'entorn del negoci de la platja mataronina fou prou poderós i persuasiu per aconseguir que, encara no dos mesos després, el mateix duc de Sessa fes proclamar una nova crida en la qual s'incorporaven Mataró i Arenys al grup de ports que podien rebre les mercaderies de contraban.²⁸ Així doncs, l'administració reial entrava en clara competència amb la Diputació del General, tot cercant de recaptar drets fos com fos.

Els taulers de Mataró reeixiren en la persecució dels infractors dels drets, sobretot quan es tractava de fraus realitzats per persones poc qualificades o amb poca capacitat de defensa. Així, l'abat d'Amer no fou escorcollat, mentre que sí ho foren les monges carmelites. Semblantment s'esdevingué en altres casos. Això fa planejar el dubte sobre si al darrera de l'actitud d'alguns taulers, en perseguir el contraban, no hi hauria més aviat un intent d'acotar aquelles actituds fraudulentas que s'escapaven del control dels principals fautors.²⁹ Vet ací un testimoni d'aquest «zel» en defensa dels interessos del fisc: el tauler Francesc Gemmir i Lleonart, entre les dues i les tres de la matinada, féu aixecar acta de com Francesc Vergés, blanquer del regne d'Aragó, havia comprat diferents partides de puntes i se'n volia anar, defraudant els drets del General. De matinada, amb assistència del lloctinent del batlle, localitzaren Vergés camí de Barcelona, acompanyat de cinc homes armats. Després d'un enfrontament, Vergés fou detingut i se li trobaren un farcell de puntes blanques, dues dotzenes de tisores i dos estoigs, productes que li foren presos, juntament amb la cavalcadura, per no haver satisfet els drets corresponents.³⁰ Al currículum d'aquest diligent

funcionari cal afegir que, anys a venir, seria denunciado, tal com s'ha relatado, per haver participat en una exportació fraudulenta de 8.000 peces de vuit.³¹

Del conjunt d'elements plantejats, es poden emfasitzar algunes idees bàsiques que definirien el comerç que es féu a través de les platges mataronines. En primer terme, caldria ponderar la importància que hi degué tenir el moviment de mercaderies. L'existència dels fraus i del contraban ja explicitats en són un referent indirecte. Tanmateix, aquesta impressió ve confirmada per tot un seguit d'observadors contemporanis dels fets. L'any 1683 els taulers Joan Vilapura i Josep Tarau declaraven «que los taulers del General y bolla de la vila de Mataró vuy y molts anys ha són de la major convenientia del General de Catalunya per aver i en dita vila de Mataró comerç en acés, axí que en la dita vila de Mataró y ha més negoci que en ninguna vila del present Principat de Catalunya».³²

Un altre testimoni indicava: «en dita vila de Mataró se fa més negoci que en quatre de altres de las majors de Catalunya y se collecta més dret per lo General».³³

Durant la primera dècada del segle XVIII, les dades existents vénen a confirmar, o més aviat a ampliar, les afirmacions anteriors: «en la taula de Mataró és estat en lo trienni propassat y antecedens, y és vuy en dia [...] gran y continuo lo despaix que han de fer los taulers, tenint estos molt continuada ocupació per a fer dits despatxos». I també «per saber molt bé que en dita taula de Mataró és gran lo despaitg que comunment y ha. Y saber ell testimoni, com a credenser que és de las sedas de la taula de essa ciutat [Barcelona], lo molt despaitg hi hagué lo trienni proppassat en esta taula de Barcelona, y no poder ser menos lo haver estat en la de Mataró, per ésser la taula de més despaitg després de essa [Barcelona] y per haver-lo ohit públicament y ser tal la veu y fama pública».³⁴

La informació acabada de ressenyar és rica en detalls i matisos, i tan suggerent en interpretacions que no és fàcil decidir per on començar a l'hora d'extreure'n les necessàries consideracions històriques generals que vagin més enllà de la simple anècdota.

Un primer element a destacar seria la intensitat i la vitalitat econòmica de la platja mataronina. Cal dir platja perquè mai hi foren presents, en el període estudiat, unes instal·lacions portuàries

Escut de Jeroni Serra Arnau, escolpit a la dovella clau del portal de la seva casa. Fotografia Miquel Sala i Girbal. MASMM.

mínimes per poder parlar d'altra cosa sinó d'una platja prou fonda –a poca distància de la costa– que permetia ancorar els grans vaixells i obligava a trasbalsar les mercaderies al terra amb petites barques.

Aquesta vitalitat econòmica es palesa en diversos fets. La diversitat i la quantitat dels productes intercanviats en podria ser la primera. La documentació estudiada ha testimoniat la negociació d'una àmplia gamma de mercaderies: ví, pinyons, pesca salada, puntes, mitges, claus i, sobretot, teixits. Un segon indicador de la importància del moviment econòmic, el forneixen els personatges que protagonitzen aquesta florida de les activitats econòmiques, negociants i mercaders mataronins, barcelonins, del Vallès, però també genovesos, napolitans, niçards, flamencs.

Una consideració subsegüent a l'anterior fóra la d'escatir, i per què a Mataró? Òbviament que el vi de l'antiga Laietània tindria la seva sortida natural a la platja mataronina, la pesca salada, o els pinyons del Vallès i també els claus i el ferro de Ripoll podrien trobar a Mataró una avantatjosa sortida al mar. Així la pregunta es circumscriu i

es delimita. Quin sentit té la importació massiva de teixits procedents de diferents àmbits europeus a través de Mataró? Els testimonis coetanis indiquen amb molta claredat que, tot i residir a Barcelona, molts importadors feien descarregar les mercaderies que els venien consignades a Mataró. A això, tradicionalment s'hi ha donat una interpretació de tipus fiscal. S'ha dit, i ben segur que era cert, que la fiscalitat mataronina era menys onerosa que la barcelonina. Però, tanmateix a la vista de les dades exposades en aquest article, una nova possibilitat sembla percebre's. Quin podria ser el motiu afegit que fes desviar les mercaderies, que havien d'anar finalment a Barcelona, fins a Mataró? I més, considerant que després caldria transportar-les de nou a la Ciutat Comtal. A partir del que resta exposat a les pàgines precedents, considero molt versemblant que existís el convenciment generalitzat entre les persones interessades i coneixedores dels negocis d'exportació i importació que la taula mataronina ofería una sèrie de possibilitats dignes de tenir en compte per reduir els costos que als comerciants els podien significar, no ja pagar els drets del General, sinó introduir o exportar tota mena de productes sense cap mena de control. No foren generalment els taulers mataronins persones molt implicades personalment en la negociació de mercaderies? Estic personalment convençut que els fraus degueren ser una pràctica gairebé institucionalitzada i consuetudinària a la taula mataronina. Esporàdicament algú que se'n podia sentir perjudicat o exclòs podia aixecar la llebre i originar la «visita». En aquests moments la solidaritat del col·lectiu es posava a prova reunint el nombre suficient de declaracions que calgués per demostrar el contrari del que pretenien els fiscals. L'efecte distorsionador del provocador quedava ràpidament neutralitzat i el sistema s'enfortia i es vigoritzava. És així com caldria interpretar les notícies procedents de les nombroses «visites del General» realitzades a la taula mataronina, que es converteixen en un eloqüent testimoni de tota una àmplia gamma de pràctiques i actuacions irregulars que els procuradors fiscals –responsables de la supervisió dels taulers– s'afanyaven a denunciar amb tanta minuciositat com poc èxit. Això era el que quotidianament es podia percebre a través de la revisió dels llibres. Sols esporàdicament, i per raons de tipus polític, podien sortir a la llum situacions de frau a gran escala, com la detectada l'any 1638 que ben segur és un indicador tant o més feaent del frau que es realitzava a Mataró que no pas l'escrupolositat dels calculadors adelerats buscant si els pinyons s'havien despatxat una o dues lliures menys del valor taxat a la tarifa oficial.

Un altre element a considerar per definir i il·lustrar millor aquesta interpretació seria la personalitat dels taulers i credencers a la taula mataronina. Durant el període estudiat, els càrrecs estigueren ocupats per persones tan emblemàtiques com ara Jeroni Serra Arnau, burgès honorat –el qual, segons declaració pròpia, ocupà el càrrec durant quaranta nou anys–, Joan Palau, burgès honorat, Antoni Pedró, Francesc Vilapura, Joan Pere Tarau, Francesc Gemmir i Lleonart, ciutadà honorat de Barcelona, etc. Tots aquests personatges tenen alguns elements significatius en comú. Provenien d'antigues nissagues pageses i molt d'ells continuaven essent encara propietaris de vinyes. Però les circumstàncies del món que els tocà viure els féu veure que hi havia altres possibilitats de promoció individual i social més enllà de la consuetudinària dedicació al treball de la terra. Intervenir en la negociació de mercaderies, primer dels excedents agrícoles propis, posteriorment actuant com a factors de negociants barcelonins o estrangers i, finalment, negociant pel seu compte i risc consolidaren una situació econòmica que els facilità accedir a les magistratures municipals controlant així el poder polític local. A partir d'aquí alguns d'ells escalaren encara més fins a aconseguir el màxim graó social que hom podia assolir en el seu context: el títol de burgès o ciutadà honorat que els permetia defugir algunes de les obligacions més pesades que gravitaven sobre els seus conciutadans. Jeroni Serra Arnau, a més, aconseguí ésser nomenat síndic a la Cort General i aconseguí un bon nombre de privilegis per a la vila, entre ells també el de creació de burgesos honorats, a la primera fornada dels quals òbviament es trobava ell, així com representants de les famílies Pedró, Palau, Tria i Reniu. Posteriorment la *Universitat* de la vila hagué de forçar una revocació parcial d'aquest privilegi pels efectes perversos que l'increment de persones privilegiades hauria tingut en el si de la comunitat. Es pot considerar anecdòtic que aquests personatges afegissin al seu currículum el control de la taula del General a la vila?

La trajectòria de Jeroni Serra Arnau és, certament, clarificadora. Efectivament, essent ell tauler, la Cort General –màxima instància política i representativa del Principat– clamava dient que a la taula de Mataró es feien moltíssims fraus. Segons Joaquim Llovet,³⁵ en un dels escassos documents que existeixen a la historiografia mataronina d'aquesta època, i que recullen el sentit de l'«oposició», Serra Arnau hauria demanat a la Cort «lo bastó de Mataró per lo temps de la sua vida», la qual cosa equivalia a demanar un càrrec de representació pública –potser la batllia– de forma vitalícia –en aquells moments no existia cap càrrec

vitalici a l'organigrama municipal–. Petició que, segons l'autor del pamflet opositor, el rei li hauria negat. Aquest incògnit opositor afirmava també de forma concloent, referint-se al que Serra Arnau havia aconseguit a la Cort per a la vila, «lo que ell vos ha alcansat és que us ha despeses 200 lliures y axò ell ha ben trunfat per banquets y també bagases molt prest ho hagué esmersat». Segurament no assolí el bastó que anhelava, però el control que tingué de la taula durant quaranta-nou anys era molt més del que vivien moltes persones en aquella època.

És més que probable que l'accés a les funcions de credencer i receptor esdevingués una plataforma molt avantatjosa per a la negociació en general, però també per a algunes prerrogatives afegides que s'hi poden besllumar. Els anys que Serra Arnau s'aferrà al càrrec en són un indicatiu prou clar, com ho és la literal interpretació que feia Joan Palau del precepte de «propí ús», o bé les mercaderies que Tarau emmagatzemava a les botigues del General, així com les operacions que Gemmir organitzava des del seu càrrec estant.

Això planteja una nova dimensió del problema a nivell institucional i polític. La Catalunya de l'edat moderna ha estat definida com un estat incomplet, vinculat a la Monarquia Hispànica. Malgrat el seu caràcter d'estat incomplet, tenia òrgans fiscals similars als d'altres estats moderns. Però les finances catalanes foren sempre febles. Els drets del General n'eren una part no pas irrellevant. El que aquest article planteja és que, indubtablement, les finances públiques catalanes –malgrat instruments tan vàlids com la «visita»– es veieren neulides per la pràctica sistemàtica de corrupció, frau, ocultacions i contraban, fet que afectà seriosament la imatge de la mateixa Generalitat –no sempre transparent en la seva gestió econòmica–. Per contra, això beneficià una part del cos social, molt petita, que veié incrementar els seus patrimonis personals i perjudicà globalment tota la societat, atès que la manca de rendiment dels impostos es suplí amb endeutament que inexorablement s'havia d'acabar pagant amb noves exaccions i amb increment dels tipus impositius.

Una història tan antiga com actual: la contraposició d'interessos públics amb els interessos privats. La història de la taula de Mataró n'és una petita anècdota més.

Joan Giménez i Blasco

NOTES

1.- JOAQUIM LLOVET, *Mataró dels orígens de la vila a la ciutat contemporània* (Mataró 2000), pp. 151 i ss.

2.- Arxiu de la Corona d'Aragó (=ACA), Generalitat. Visita del General, núm. 13, 1590.

3.- Deliberacions de la Cort General de 1599: «Item per quant en la Taula de Mataró de poch ensà los francesos fan gran comers en la platja de dita vila y si feyhen moltíssimos fraus de hont se han seguits molts danys al General y en particular a la Taula de Barcelona per estar tant cerca de la dita vila, per ço mana la dita Cort que lo receptor y credencer de les entrades y exidas de la dita taula sien obligats d'esta hora en avant de aportar un llibre de manifest hont sien obligats de continuar en dit llibre totes las robas y mercaderias que en dita plaja se descarregaran y que los patrons y capitans de ningun vesell que donarà fondo en dita plaja a pena que sien caygudes en frau totes las robas que portaran, que ans de descarregar en terra cosa ninguna hagen de manifestar als dits taulers totes las robas y mercaderias que volrran descarregar y firmar-se en lo dit libre del manifest de llur mà al peu, del que los dits taulers hauran continuat y si al contrari serà fet per los dits taulers sien cayguts en pena de sinquant lliures donant-ne la meytat al acusador». ACA, Generalitat, 1099, foli 1043. Sembla ser que, en aquest moment, les activitats denunciades eren desembarcar de nit o d'amagat i entrar les mercaderies als magatzems o bé fer trasbalsaments d'unes barques a altres, aprofitant les grans platges i la manca de moll. Per evitar això, es disposava que les barques amb mercaderies les havien de *manifestar*, és a dir, a fer-ne declaració tan bon punt haguessin arribat a la costa i abans de manipular-les.

4.- Els fraus a les platges mataronines han estat estudiats per J.H. ELLIOTT, *La rebelión de los catalanes 1598-1640* (Madrid 1977); A. MARTÍ, *Visió de Mataró a través de plets i discòrdies (segles XVII i XVIII)* (Mataró 1996) i J. LLOVET, *Mataró dels orígens de la vila a la ciutat contemporània* (Mataró 2000).

5.- «Altres en lo número dels quals, son principalment los Receptors, Exactors, Guardas, Estimadors, y semblants Ministres de la exacció dels drets, tributs é imposicions, que ab especial jurament se obligan a la fi de exacció de aquells, se atreixen, y procuran, cegats del amor o temor inordenat, y olvidats del jurament de fidelitat, fraudar los mateixos drets per si propis, per sos parents, per sos affins, y sos amichs; y encara ensenyar al altres diferents arts, y modos, ab que secretament, y sens perill de castich pugan començer semblants fraus. Altres, que encara que no són ministres, estan emperò obligats per rahó de son numenament en revelar las fraus, no dubtam rompre aquell, en dissimular las dels altres y encara en consentir, y concórrer secretament en ellas. Altres usant marcas, y senyals falsos, o prenent noms suposats de personas exemptas de la prestació dels tributs, procuran de tal manera fraudar aquells ab tan gran astucia, que de ordinari may apenas venen à pagarlos. Molts també per anar més segurs, als ministres a qui està comenada la exacció dels drets, ò ab prechs o ab diner o ab dàdivas los corrompen; per a que los remetan en tot o en part la paga de aquells. Altres finalment exposant sos béns a la pena estatuhida contra los fraudants, portan sas mercaderias secretament, y de nits, per llochs deserts, deixant lo cami real, ahont las guardas y exactors acostumar assistir, y regoneixer aquells pasatjers. Per a que no pugan ser ofesos ni regoneguts per aquells; despedint, y venent ditas mercaderias; y en las ciutats, y llochs de sa major seguretat secretament las introduheixen: per a que ab estos, y semblants modos y ab tota sollicitud, y seguretat pugan deslliurar sos béns, y mercaderias de la justa prestació dels drets», *Recopilació de diferents vots, y altres documents en*

justificació dels drets de la Generalitat de Cahalunya (...). Estampada per Rafael Figueró (Barcelona 1689), pp. 56-57.

6.- V. FERRO, *El Dret Públic Català. Les institucions a Catalunya fins al Decret de Nova Planta* (Vic 1999), p. 408.

7.- «A notícia del procurador fiscal de la visita del General, fama pública precehint, ha pervingut que en los llibres de les entrades y exides dels drets del General en la vila de Mataró del trienni propassat aportat per Jeroni Serra Arnau, burgès, y Antoni Pedró, apotecari, taulers del General de dita vila de Mataró hi haurie molts grans errors en los despaigs de les mercaderies despatxades per cada hu dels dits taulers respective, assentant les mercaderies a molt manco preu del just valor de aquelles, y en una matexa jornada despatxar alguns partits de mercaderies de una matexa especie algun partit al preu just y los altres partits la meytat manco, y en particular se trobaran alguns partits despatxats per dits taulers de mercaderies sues propries y aquelles han assentades a molt manco preu del que valien, defraudant lo dret al General y de Galeres, y la ocasió que dits fraus se fan contra del General és perquè dits taulers de dita vila de Mataró, que són credenser y reseptor, són sogre y gendre, y quant lo hu despatxa mercaderies pròpies lo altre tauler no li contradiu, encara que y assenten molt manco preu. Y la ocasió és ésser tots dos sogre y gendre com està dit, lo que redunda tot en dany del General y segueyxen-se notables inconvenients, com sie ben cert que en via de dret lo official del General no pot servir de credenser a son sogre ni vice-versa, perquè lo hu no pot contradir al altre per la affinitat que y ha entre dit sogre y gendre». ACA, Generalitat, Visita del General 213. Núm. 137. Any 1611. Els subratllats són al text original. El nomenament de receptor i de credencer, obligats cadascun a portar els seus respectius llibres, era ja una fórmula de lluitar contra els fraus que podria originar un sol funcionari. L'argumentació del procurador fiscal es basava en el fet que el grau de parentiu existent entre els taulers mataronins invalidava les garanties que el sistema de funcions duals oferia.

8.- Vet ací alguns dels comentaris dels calculadors: «Número 1. En lo llibre de la 3ª de Octubre, novembre y desembre 1608 y a la jornada de 16 de desembre Joan Anglada despatxà 4 quintars de pinyó ab dos carratells tot per 16 lliures. [...] Número 4. En lo llibre matex de la terça de Juliol y agost y setembre 1609 a la jornada de 15 de setembre Joan Jofre despatxà 62 quintars de pinyó a 4 lliures lo quintar per comisió de Carli Dinaldi, comprat de Jaume Figueras de Granollers [...]. Estos desempatx dalt notats tenim per sospitosos per ser estat despexat dit pinyó a manco del just valor y cost, lo que resulta dels matexos llibres de dites terses y de las demés, per so que en tots ells trobam tots los restants desempatxos fets de pinyó, que són moltíssims a molt mayor preu, so és, a raó de 6 lliures y 6 lliures 10 sous y 7 lliures lo quintar. [...]. Estos dos desempatxs en lo número 6 y 7 notats tenim per sospitosos desimulats y falsos, axí per lo bax preu en que dita amella està despexada com també perquè en la matexa terça y en la jornada 2 de jener Joan Bans, fransès, despatxà per exida de Catalunya 25 roves 18 lliures de amella per 51 lliures 8 sous 9 diners [...] que és la maytat més del dit despatx [...]. Estos desempatxs tenim per sospitosos de serdines perquè notòriament consta val dita sardina molt més y en confirmació de asó n.i.a alguns altres desempatxes fets a raó de 8 y 10 sous lo barril, lo qual tot se manarà advertir [...]. Del despatx de teles de Jener ne tenim per sospitosos per ser dits despatxs o telas despatxadas a manco de 7 sous la cana y en la Tarifa del General las més sutils telas de Gènova estan estimadas a 8 sous cana». ACA, Generalitat, Visita del General 213. Núm. 137. Any 1611.

9.- «Quant a la querela feta per lo procurador fiscal del General contra de Hierònim Serra Arnau, burgès y Antoni Pedró, taulers del General en la vila de Mataró y ab la qual se ha pretès per part de dit procurador fiscal que en los llibres de las entradas y exidas dels drets del General y de Galeres de la taula de la vila de Mataró del trienni prop passat hi havia alguns errors en dany del General y la causa perquè dits errors eren comesos ere pequè dits taulers no podien obtenir dits officis per haver de servir de credenser lo hu en una terça y l'altre de receptor, atès que dels mèrits del present procés no consta de la intenció del procurador fiscal de la manera que de dret hauria de constar, majorment que ab las deffensas donadas per dit Hierònim Serra Arnau y Antoni Pedró està del tot elidida la intenció del dit procurador fiscal y no y ha capítol de cort que prohibesca que sogre y gendre no puguen ésser tauler del General en una mateixa taula y no consta haver donat dany algú al General per dita causa ni altrament, los mèrits del dit procés atesos». ACA, Generalitat. Visita del General, 56. Núm. 91.

10.- ACA, Generalitat. Visita del General, 56. Núm. 36. 1615.

11.- ACA, Generalitat. Visita del General, 56. Núm. 36. Any 1615.

12.- «Item en lo valor y estima de las telas y mercaderias no han notat y despatxat conforme lo valor de la Tarifa, antes molt mancho, en dany del General. Item en los despaigs de claus han fets aquells a bulto, sens especificar los milles, y altrement han comesos tant notables excessos y frauds en perjudici dels drets del General que ne ha resultat notabilíssim dany». ACA, Generalitat. Visita del General, 56. Núm. 36. Any 1615.

13.- ACA, Generalitat. Visita del General, 56. Núm. 36. Any 1615.

14.- «Los Deputats del General del Principat de Catalunya en Barcelona residints a tots sengles officials del dit General de la vila de Mataró a qui se specte. Salut y honor. Com per lo excel·lentíssim senyor llochinent y capità general de aquest Principat nos ha estat representat que sa magestat per son real servey, sustento de les galere de Nàpols y de Scicília ha de traure per embarcar en aqueixa vila de Mataró sinch-centes vint-i-set càrregues de vi. Per ço nosaltres, atesa la certificatòria y fe donada y feta per dit excel·lentíssim senyor llochinent y capità general de part de sa magestat havem consistorialment deslberat lo dia present y devall escrit concedir-se a sa magestat lo dit propi ús franch de tots drets pre rahó de dites sinch-centes vint-i-set càrregues de vi y ésser despedides les presents per tenor de les quals vos dihem y manam que aturant-vos les presents originalment per vostre descàrrech dexeu traurer y embarcar les dites sinch-centes vint-i-set càrregues de vi lberament y sens fer pagar drets alguns atès lo dit propi ús per nosaltres concedit franch de tots drets com dalt se diu. Datum en Barcelona a XX de juliol MDCXXII. Lo abat de Besalú». ACA, Generalitat, Visita del General, 77. Núm. 67.

15.- En la causa iniciada contra Antoni Pedró durant la visita de 1624, aquest respongué a les preguntes dels interrogadors: «y no tingue essa part obligatió –conforme capítols de Cort– de evaluar ni estimar aquells (es refereix a les mercaderies) sinó estar al dicho de dits despatxans, amos y senyors de dites mercaderies». ACA, Generalitat. Visita del General, 77. Núm. 71. Any 1624.

16.- «Si las puntas quant se despatxan se aguesen de canar se seguirian molts inconveniens, y lo primer és que per despatxar un sol partit de puntas se hauria de menester molt de temps, per tirar aquellas ordinàriament moltas canas

y havent los taulers de ocuparse en dit despaix no podrien atender ni acudir al despaix de les demés mercaderies». ACA, Generalitat. Visites del General, 184. Núm. 40. Any 1695.

17.- ACA, Generalitat. Visita del General, 155. Núm. 48. Any 1671.

18.- ACA, Generalitat. Visita del General, 176. Núm. 3. Any 16-1-1704.

19.- J.H. Elliott considera probable la implicació directa en l'afer d'algun diputat o diputats, així com dels seus funcionaris. J.H. ELLIOTT, *La rebelión de los catalanes 1598-1640* (Madrid 1977), p. 302.

20.- A. MARTÍ, *Visió de Mataró a través de plets i discòrdies (segles XVII i XVIII)* (Mataró 1996), pp. 67-99.

21.- *Discurso en iustificacion de los procedimientos hechos en la villa de Mataro, a instancia del procurador fiscal de la Capitanía General de 19 hasta 28 de julio 1638*. Imprès per Pere Lacavalleria (Barcelona 1638), p. 35.

22.- ACA, Arx. Not. Mataró, 245. 20-VII-1638.

23.- Informe de l'advocat fiscal de l'Audiència sobre els fets de Mataró, tramès pel comte de Santa Coloma al rei: «Advirtióse que por medio de los oficiales de las aduanas o tablas del General de Catalunya se metían muchas ropas de contrabando en esta provincia. Trató V.E. [el comte de Santa Coloma] con la Junta del remedio, hicieron diligencias con los diputados y con los oficiales del General y aunque respondieron muy bien no se halló el provecho que se esperaba. Pareció imbiar a la villa de Matarón algunos ministros de la Capitanía General porque se tubo noticia que en aquel parage se hacía mucha negociación de estas ropas de Francia y de contrabando. No se consiguió considerable apreención de ropas, pero se halló que los oficiales del General en aquella villa recogían todas las ropas que venían de Francia y que las despachaban para venderlas en Barcelona y en otras poblaciones de Cathalunya. Vuelos estos ministros de la Capitanía General de Mataró, continuando las diligencias hallaron que habían entrado una barca de Mataró con ropas de Francia despachadas en aquella duana o tabla. Hicieron aprehección de las ropas y luego salieron los oficiales del General de Barcelona diciendo que aquellas ropas venían en nombre del General con aviso de que habían caydo en fraude por no haver pagado los derechos del General. Traça inventada para impedir la aprehección de la Capitanía General, la qual no se pudiera haçer si esto no fuera verdad. Y aunque los oficiales del General hicieron con esto alguna fuerça, pero habiendo V.E. mandado haçer diligencias con los Deputados, mostrando el engaño se reparó todo, poniendo estas ropas en manifiesto a cuenta de la real hacienda. Pareció a la Junta que era convenientísimo sacar de Mataró aquella manifiesta ocasión de fraudar la execución de las ropas de Francia y teniendo aviso que en los magasenes del General se hallava buen número de balas de ropas y mercaderías de Francia y de contrabando resolvió V.E. con pareçer d.ella que se confirriesen a Mataró los oficiales de la capitanía general assitidos del doctor Raphael Puig juez de Corte y del alguacil Monrodó y que en la aprehección de las ropas de contrabando guardassen la instrucción siguiente. Que con todo secreto pusiesen guardas a los magatsenes del General de manera que no se pudiessen sacar ni ocultar las ropas que en ellos havia. Que se pidiesse a los Deputados imbiassen ministros suyos a Mataró para assistir a la discripción y aprehección de las ropas de Francia y de contrabando, averiguando lo que se podía dever al General por los derechos de sellos y que éstos se pagassen en dinero contado. Que se sacassen después las ropas de los magasenes y se llevassen a los de su magestat para tratar de la confiscación. Executóse esto,

poniendo los ministros regios las guardas necessarias en los magatsenes del caso y les pidió imbiassen ministros para el effecto que se ha dicho. Los diputados respondieron a V.E. por medio de su abogado fiscal que no podían haçer lo que se les pedía. Que los ministros reales no podían entrar a reconocer ropas en los magatzenes del General. Que si se passava adelante embiaria officiales para contradecir y oponerse a los oficiales reales, como en effecto imbiaron un asesor abogado fiscal syndico y otros. V.E. con acuerdo de la junta ordenó y mandó se hiciessen los requirimientos necessarios a los Diputados aquí en Barcelona y a los otros oficiales en Mataró para que abriessen los magatsenes, assiessien a reconocer y describir las ropas de contrabando y averiguassen lo que se podía dever de derechos, haçiendo actual oblación del dinero que fuere menester y que si hechos estos requirimientos todavía estavan en su contradicción los officiales del General se abriessen los magatsenes rompiendo las cerraduras. Híçose descripción de las ropas que los expertos juzgaron ser de contrabando y estas se han llevado a los magatsenes de su magestat». ACA, Consell d'Aragó, 392. 7-VIII-1638. Document imprès sense data que s'inicia «Los Diputados del General de Catalunya dizen que al presente se hallan en un grande descontento». Versió institucional de la Diputació del General sobre els fets de Mataró: «Hallávanse en las aduanas y almacenes que el General tiene en la villa de Mataro algunas valas de mercaderias dexadas allí por sus dueños, para el despacho dellas, conforme lo que en esto se acostumbra, y se deve hazer, estando aún enfardeladas, y sin averse especificado lo que contenían individuadamente, que esto es lo que se haze cuando se despachan [...] llegaron los dichos ministros de la capitania general, el doctor Rafael Puig, juez de corte y Miquel Juan de Monredón alguazil ordinario, y otros ministros y oficiales reales y una esquadra de soldados a las dichas aduanas, casas y puestos donde estavan las dichas mercaderías guardadas por el General, y con motivo que entre ellas había algunas que por razón de la prohibición del comercio de Francia avian caydo en conmisso y estavan adquiridas al Fisco de v.m. hizieron de su autoridad propia descerrarar y abrir las puertas de dichas aduanas, y entrando en ellas se apoderaron de quanto avia, poniendo en todos los puestos guardas de soldados que impedían la entrada de los oficiales del General y comerciantes y el despacho de las mercaderías». ACA, Consell d'Aragó, Reg. 392. 1638.

24.- Així, Josep Bartrolí, prevere de Barcelona, subdelegat dels Diputats de Catalunya «conferit personalment en las sobreditas casas de la rectoria del reverent doctor Pau Llorens, prevere, rector de la iglesia parroquial de la present vila de Mataró ab acistencia y en presentia de todas las sobreditas personas [...] a fi y effecte de regonexer ditas cassas si en aquellas trobaria robas o altres mercaderias que deguessen drets a dita Generalitat, hi havent volgut mirar y regonexer una cambra o aposento ha hont me han acusat hi havia un frau de concideració de valor de tres mil lliures barceloneses he trobat dita cambra o aposento tancada ab clau, dins la qual segons se diu y és y existeix personalment lo il.lustre y molt reverent senyor Joan Antoni Climent, abat del monastir de Amer y Roses. Y havent dit y requerit al dit il.lustre senyor abat obrís dita cambra o aposento per fer dit regonexement [...] ha dit y respost dit il.lustre senyor abat que de bona gana obriria dita cambra o aposento com en effecte la ha oberta, però que no volia en manera alguna dexar regonexer aquella, com no se és regoneguda, per no haver-hi assí present persona que tinga commissió de sos superiors per quant ell no coneix a altra per superior que sa Sanctedat y als de sa religió, y no a dits il.lustres senyors Diputats de Catalunya». ACA, Arx. Not. Mataró, 484. 15-II-1698.

25.- «Vot ab lo qual se manifesta y fa evidencia infalible que als oficials del General de Cathalunya, ab assistencia del Subdelegat Apostolich elegit per lo Illustrissim y Fidelissim Senyor Deputat Ecclesiastich los es licit y permes regoneixer los Monastirs de Religiosas, en los casos de tenir probabilitat moral de haverse recondit en ells robas o mercaderias subjectas als drets de la Generalitat, sens tenir los deguts despaitgs». Imprès per Rafael Figueró. Citat per A. MARTÍ, *Visió de Mataró*, p. 103.

26.- Estatueix, veda, y mana a totes y qualsevols personas de qualsevol estat, grau y condició que sian [...] que de esta ora en avant per via directa ni indirecta, tracten ni comersen ab los dits Regnes de Barberia, Turquia o altres terres de Moros, Serrahins, o altres enemichs de sa Magestat, en qualsevol part del món que sian, y no pugan aportar, ni fer aportar en dits Regnes cosas ni mercaderias algunes en qualsevol especie consistescan». Edicte imprès, i publicat el 29 de maig de 1670. ACA, Arx. Not. Mataró, B-56, 1670.

27.- «...dona facultat y permissió a totes y qualsevols personas [...] que liberament pugan introduhir y aportar en lo present Principat de Catalunya y sos Comptats, robas o mercaderias de contrabando de qualsevol especie y qualitat que sian, ab que aquelles los vassalls de sa Magestat no las pugan anar a carregar directament en terras enemigas de sa Magestat, sinó en terras de sos dominis y vassalls...». Edicte imprès, i publicat el 29 de maig de 1670. ACA, Arx. Not. Mataró, B-56, 1670.

28.- «concedeix sa excelencia facultat de poder-se desembarcar mercaderias de contrabando en las vilas de Mataró y Arenys axi com està disposat en ditas cridas...». Edicte imprès, i publicat el 17 de juliol de 1670 a Barcelona. ACA. Arx. Not. Mataró, B-56, 20-VII-1670.

29.- Joan Pere Tarau, com a tauler del General, féu aixecar acta: «havent tingut notícia que en esta casa en la qual habitan Maria Angela Gomar, viuda, y Gil Forjas, traginer de dita vila de Mataró, tenint hostal en aquella havie arribat alguna mercaderia que deurie dret al dit General sens haver pagat dit dret ni haver denuntiat aquella en dita taula en gran frau y perjudici dels drets de dita Generalitat he requerit als senyors balle y sotsballe de la present vila que estan assí presents me assistan en regonèxer dita casa a fi y efecte de fer aprehensió de totes mercaderies se trobarien en aquella en frau y que deguessen dret al dit General [...] havem trobat una pessa de drap burell ab lo senyal de catorsena, sens plom algú, y així en frau per dita Generalitat». ACA, Arx. Not. Mataró, B-52. 26-XI-1657.

30.- ACA, Arx. Not. Mataró, 21.IX.1688.

31.- ACA, Generalitat. Visita del General 176. Núm. 3.

32.- ACA, Generalitat. Visites del General, 172. Núm. 59. Any 1683.

33.- ACA, Generalitat. Visites del General, 172. Núm. 59. Any 1683.

34.- ACA, Generalitat. Visites del General, 207. Núm. 35. Any 1710.

35.- JOAQUIM LLOVET, *Mataró, dels orígens de la vila a la ciutat contemporània* (Mataró 2000), p. 129.